

Innspill fra Fornybar Norge, Havforskningsinstituttet, Norges Fiskarlag, Fiskebåt, DNV, Offshore Norge og WWF Verdens naturfond om tildeling av første fase av Sørliche Nordsjø II og Utsira Nord

Høsten 2022 etablerte OED en arbeidsgruppe for sameksistens under Regjeringens samarbeidsforum for havvind, bestående av Havforskningsinstituttet, WWF Verdens naturfond, Offshore Norge, NORWEA, DNV, Norges Fiskarlag og Fiskebåt. 1. januar 2023 trådte Fornybar Norge inn på Norweas plass i arbeidsgruppen. Under følger et innspill fra gruppen i forbindelse med høringene om tildeling av første fase av Sørliche Nordsjø II og Utsira Nord.

Innledningsvis minner vi om at Stortinget har bedt Regjeringen om å *“sikre at utbygging og drift av havvindparker og annen fornybar energiproduksjon på norsk sokkel har vesentlig bedre natur- og miljøregnskap enn tidligere energiprojekter i Norge. Utbygging og drift skal gjøres på en måte som sikrer svært lav eller positiv samlet naturpåvirkning over tid.”* (Vedtak 737 fra 10. juni 2022) Tiltakene under er av gruppen vurdert som nødvendig for å oppfylle dette vedtaket fra Stortinget.

1. Behov for tidlig myndighetsstyrte forundersøkelser/kartlegging av natur, som kan sikre et godt grunnlag for prekvalifisering/kvalifisering – og senere også konsekvensutredning, konsesjon og utbygging.

I høringen beskriver OED hvordan de har satt i gang grunnundersøkelser av geologiske bunnforhold i området, hvor utbygger som får tildelt konsesjon skal tilbakebetale kostnadene for dette senere. For å kunne plassere vindkraftverkene der de gjør minst mulig naturskade i området er det avgjørende å *samtidig* sette i gang undersøkelser av det marine livet, biodiversitet og økosystemer i området, slik staten gjør i Danmark. På denne måten kan alle utbyggere bruke miljødata som kommer frem gjennom slike undersøkelser/kartlegging når de konkurrerer om tildeling, og lage mer naturvennlige prosjekter. Stortinget ba regjeringen 10. Juni 2022 om å:

«sikre god miljøkunnskap for alle deler av havmiljøet i områder som er, og kan bli, aktuelle for norsk havvind. Oppsummering og kartlegging skal starte i 2022, og resultatene skal legges til grunn for utlysning av områder samt for natur- og miljøkrav til utbygging og drift» (Vedtak 721) og *«starte tidlig myndighetsstyrt kunnskapsinnhenting og gi oppdrag om å starte prosessen med utredningsstudier av miljøkonsekvenser knyttet til havvindutbygging umiddelbart.»* (Vedtak 739)

Hvis Regjeringen ikke har til hensikt å gjennomføre dette for Sørliche Nordsjø II og Utsira Nord, bør det i hvert fall sikres et slikt system for senere utbygging i andre områder.

2. Myndighetene må sørge for at vinneren av auksjonen faktisk følger opp det de har solgt seg inn med i prekvalifiseringen og legge inn sikre mekanismer for dette. Eksempel kan være overvåking for å dokumentere effekten av tiltakene som omhandler natur.

3. Søker bør under pkt. 2G for Sørliche Nordsjø II og pkt. 4C for Utsira Nord legge fram en plan for hvordan kunnskapsinnsamling skal gjennomføres, og myndighetene bør tilrettelegge for kunnskapsdeling.

4. Søker bør under pkt. 2D for Sørliche Nordsjø II og pkt. 4E for Utsira Nord også fremlegge erfaringer om å ivareta natur ved tidligere utbygginger.

Ifølge høringen skal utbygger levere en liste over referanseprosjekter, der beskrivelsen av hver referanse må inneholde definert informasjon om en rekke forhold. Denne listen mangler et punkt om at utbygger må vise

hvordan natur, biodiversitet og økosystemer er blitt ivaretatt i tidligere havvindprosjekter. For at utbyggers erfaring med å oppnå lavest mulig naturfotavtrykk skal kunne vektlegges, bør det legges til som et eget punkt i listen over erfaring.

5. Søker bør under pkt. 2G for Sørliche Nordsjø II og pkt. 4C for Utsira Nord også fremlegge en risikovurdering for natur – for å sikre en lavest mulig naturpåvirkning.

Under 2G står det at «Søker må ha et aktivt forhold til risiko og ha en strategi for å avhjelpe sentrale risikofaktorer.» Videre er det nærmere definert at; «Beskrivelser der prosjektplanen og risikovurderingen viser god forståelse av hva som kreves for at prosjektet kan gjennomføres innen prosjektets rammer av tid, kostnad, ressursbehov og kvalitet vil bli vektet positivt.»

Erfaringene fra vindkraft på land har vist oss at det har vært betydelig naturrisiko knyttet til utbyggingen, hvor for eksempel 72% av konsesjonene ble gitt i viktige leveområder for truede arter¹. Dette førte, sammen med flere faktorer, til store konflikter og et tre år langt moratorium for tildeling av nye konsesjoner. God forståelse for naturrisiko bør derfor legges til på listen over hva som skal vektes positivt, og det foreslås følgende ordlyd (markert i kursiv);

“Beskrivelser der prosjektplanen og risikovurderingen viser god forståelse av hva som kreves for at prosjektet kan gjennomføres innen prosjektets rammer av tid, kostnad, ressursbehov, kvalitet og *med lavest mulig naturpåvirkning* vil bli vektet positivt.» På dette tidspunktet bør utbygger i det minste kunne beskrive en strategi/overordnet plan for hvordan risiko knyttet til natur/biodiversitet vil bli håndtert.

Det er også nødvendig å legge til et punkt til listen som skisserer fremdrift og sentrale milepæler, som beskriver hvordan kartlegging av naturverdier og biodiversitet skal gjennomføres, hvordan resultatet skal styre plassering, og hvordan beste praksis i forhold til avbøtende tiltak skal garanteres, hvis ikke dette dekkes fullstendig under pkt. 8. Denne listen mangler nå helt naturaspekter, hvilket sterkt signaliserer at det ikke står sentralt.

6. Heller enn krav til CO₂/kWh bør det under pkt. 3A for Sørliche Nordsjø II og 5A for Utsira Nord være krav til en forpliktende plan for å anskaffe og etterspørre et prosjekt med lavest mulig klimafotavtrykk i hele verdikjeden², samt for å ivareta naturlig karbonlagring.

Dersom man skal kunne måle og sammenligne klimafotavtrykk må det benyttes en felles metodikk som gjelder for alle søkere.

Klimafotavtrykk bør vurderes estimert i henhold til *ISO 14067: 2018 Greenhouse gases – Carbon footprint of products*. Dette vil være i tråd med metoden som legges til grunn for dokumentasjon av klimafotavtrykk i EU taksonomien, og er et anerkjent metodokument. Metoden dekker hele livsløpet til systemet som vurderes. Det vil være interessant å få beregnet både CO₂e/kW installert kapasitet og CO₂e/kWh produsert over levetiden. Uansett bør karbonfotavtrykksanalysen dekke hele livsløpet inkludert materialer, transport, konstruksjon, installasjon, operasjon og vedlikehold, samt effekten av gode løsninger for dekommisjonering, gjenbruk og resirkulering. Systemgrensen kan følge ansvarlig utbyggers eierskap og bør være

¹ Se NINAs rapport “[Vindkraftkonsesjoner opp mot WWFs kriterier for utbygging](#)” fra 2020, som blant annet viser at 72% av vindkraftkonsesjonene på land ble gitt i viktige leveområder for truede arter.

² DNV, WWF, Fiskebåt, Fiskarlaget, og Havforskningsinstituttet mener det bør settes krav til å gjennomføre analyser av klimafotavtrykk. At klimafotavtrykk blir kvantifisert er avgjørende for å identifisere løsninger som gir det laveste klimafotavtrykket.

sammenlignbart mellom prosjekter. Det er viktig at myndighetene er tydelige på systemgrensen i utlysningen.

Det er også viktig å understreke at det finnes utslipp som kan komme av forstyrrelser av naturlig karbonlagring på havbunnen. Dette kommer som følge av oppvirvling av sedimenter som låser en stor mengde karbon som bindes i organisk materie (planter, plankton og dyreliv). Som på land vil det være varierende grad av karbonlagring i forskjellige marine områder, noe som gjør plassering av prosjektet viktig. Det finnes også metodikker som kan begrense oppvirvling under utbygging, som bør bli vurdert benyttet ut ifra forutsetningene som finnes.

7. Myndighetene bør under pkt. 3B for Sørliche Nordsjø II og 5B for Utsira Nord tydeliggjøre/komme med klare føringer ovenfor utbyggerne hva de legger i begrepet sameksistens, både overfor «miljø» og «fiskerinæring» mm.

For at operatørene skal kunne lage planer rundt sameksistens vil en forståelse av hvordan myndighetene definerer god sameksistens og hvordan dette skal måles være nyttig.

Allerede da havenergiloven ble vedtatt i 2010 slo Stortinget fast at «*det er avgjørende at en satsing på havenergi lar seg forene med god sameksistens med fiskeriinteressene*», og i sommer vedtok Stortinget også at «*utbygging og drift skal gjøres på en måte som sikrer svært lav eller positiv samlet naturpåvirkning over tid.*» (Vedtak 737 fra 10. juni 2022)

Regjeringserklæringen fastslår også at «*sentrale norske gyteområder og fiskefelt skal sikres mot ødeleggende påvirkning fra annen næringsvirksomhet*», at det skal sørges for «*god sameksistens mellom de ulike havnæringene*», og at «*natur skal være en ramme rundt all politikk*».

OED bør derfor – med utgangspunkt i dette – tydeliggjøre hvilke grunnprinsipper som gjelder for å oppnå sameksistens med miljøet, fiskerinæringen mm. For eksempel at det ikke skal bygges ut havvind i sentrale fiskefelt. I punkt 8 under har gruppen listet hva de mener bør være grunnprinsipper for god sameksistens med natur.

OED har satt en grense på to sider for å redegjøre for hvordan utbygger skal ivareta en god sameksistens, både med forskjellige næringer til havs, og natur. Dette er altfor lite plass til å kunne gjøre dette på en god og forpliktende måte, med nok detaljer til å kunne gjøre relevante og objektive sammenligninger mellom forskjellige utbygges prosjekter.

8. Naturelementet under «miljø» bør bli tydeligere i pkt. 3B for Sørliche Nordsjø II og 5B for Utsira Nord.

Natur, biodiversitet, og økosystemer omtales ikke under bærekraftskriteriene, og bør legges inn som et eget punkt under «miljø» og «sameksistens».

- A. *Plassering*: Det bør tydeliggjøres at søker/utbygger skal legge frem en plan/strategi for hvordan de skal forsøke å unngå utbygging i følgende områder³:

³ Offshore Norge kan ikke stå bak en slik liste i forbindelse med prekvalifisering. Punktene nevnt i 8. er viktige for å sikre en bærekraftig utbygging og utviklerne kan på søknadstidspunktet legge fram en plan for videre arbeid som kan hindre negativ naturpåvirkning. Arbeidet med konkrete løsninger for plassering, avbøtende tiltak osv. ivaretas best i forbindelse med KU-prosessen der man involverer stakeholdere som er eksperter på disse problemstillingene.

- Viktige gyteområder og vandringsruter, samt sårbare oppvekstområder, for økonomisk eller økologisk viktige eller sensitive fiskebestander
 - Trekkruiter for trekkfugler og viktige leveområder for sjøfugl, der det kan få negativ effekt på arter eller bestander
 - Migrasjonsruter for marine pattedyr
 - Viktige leveområder for truede arter på bunn og i vannmassene
 - Områder som er definert som særlig verdifulle og sårbare områder (SVO) i forvaltningsplanene for norske havområder før disse er utredet med tanke på marint vern etter naturmangfoldloven eller havmiljøloven
 - Områder med høyt naturlig karbonopptak og karbonlagring
- B. *Avbøtende tiltak:* Søker/utbygger bør også måtte vise til en plan/strategi for hvordan de skal finne og tillemppe beste praksis for avbøtende naturtiltak.
- C. *Naturfotavtrykk:* Søker/utbygger bør også beskrive hvordan prosjektet antas å påvirke, natur, biodiversitet og økosystemer.
- D. *Overvåking:* Søker/utbygger bør legge frem en overordnet strategi for kartlegging og overvåking.
- E. *Transparens og informasjonsdeling:* For å klare å oppnå en god sameksistens på alle nivåer bør søker/utbygger også fremlegge en plan for hvordan transparens om prosjektet skal sikres, og hvordan informasjon om det skal deles på en lett tilgjengelig måte med dem som er berørte.

9. Myndighetene bør vekke bruk av resirkulerte innsatsfaktorer, og minimering av forurensing på ytre miljø fra anleggene, positivt, under pkt. 3C for Sørliche Nordsjø II og 5C for Utsira Nord.

Det er positivt at høringen inneholder et punkt knyttet til sirkulær-økonomi, men det er ikke tilstrekkelig at det utelukkende stilles krav til resirkulering ved avhending av prosjektet. Havvindutbyggingen i Norge vil være en av de største industriutbyggingene i Norge i tiden fremover. Det er viktig at vi bygger denne så bærekraftig som mulig, og bruker industrien som en del av en motor for å drive frem sirkulære og bærekraftige løsninger. Vi mener derfor at tildelingskriteriene bør oppfordre til grønne innkjøp gjennom at man legger til et kriterium om bruk av resirkulerte innsatsfaktorer i prosjektet. Slik vil man kunne bidra til å skape etterspørsel etter viktige innsatsfaktorer med lavest mulig klima- og naturfotavtrykk. Dette vil også være i tråd med lovpålagt bærekraftsrapportering for selskapers globale verdikjeder i Europa ("Due-Dilligence Supply Chain direktivet).

Herunder er det spesielt viktig å premiere at man spesifiserer såkalte kritiske råmaterialer som definert av EU. Gjennom dette kan man bidra til å bygge en industri som bruker disse materialene på en mest mulig effektiv og sirkulær måte. Dette samsvarer med Innstillingen fra Stortinget som ber Regjeringen om å kartlegge og utarbeide en plan for hvordan gjenvinningsbransjen kan skaffe slike mineraler (Innst. 124 S (2022–2023)).

Punkt 3C mangler også et krav om å vise hvordan prosjektet skal minimere forurensing, herunder mikroplastavfall.

10. Det bør vurderes å etablere beste praksis på punktene under 3A, 3B og 3C for Sørliche Nordsjø II, og 5A, 5B, og 5C for Utsira Nord, som til enhver tid må være oppdatert.

Myndighetene bør ha ansvaret for å lage og oppdatere en slik liste som utbyggerne er forpliktet å forholde seg til. Beste praksis bør utformes basert på interessentdialog. Lignende prosesser har vært gjennomført ved

havvindutbygging i Nederland og Belgia med godt resultat. Det er også gode eksempler på prosesser for å sikre standardisert datainnsamling fra petroleumsvirksomhet i Norge.

11. Enighet om at arealeffektivitet er viktig, av hensyn til sameksistens, naturen, miljøet og bestandene – ut fra dagens kunnskapsgrunnlag.

Areal er en knapp ressurs, ikke minst til havs. Allikevel har både bunnfaste og flytende vindturbiner blitt omsøkt i grunne havområder, noe som ofte er sammenfallende med våre aller viktigste fiskebanker, gyte- og oppvekstområder.

Det er fortsatt stor usikkerhet om hvor store arealer utbygging av 30 GW vindkraft i norske havområder i realiteten vil kreve. Dagens fiskerier kan i praksis ikke gjennomføres innenfor slike vindkraftverk. Vindkraftutbygging kan også komme i konflikt med viktige naturverdier. Områder som er besluttet åpnet for vindkraftutbygging til havs må derfor utnyttes mest mulig optimalt. Viktige naturhensyn kan imidlertid kreve økt areal, for eksempel for å skape mulige passasjer/transportkorridorer i vindkraft felt. Vi vil gjerne komme tilbake til dette viktige, men kompliserte, temaet på et senere tidspunkt.

For å optimalisere arealeffektiviteten bør Norge utvikle marine arealplaner som et verktøy i de helhetlige forvaltningsplanene for norske havområder. Dette kan sikre at utbyggingene skjer på de riktige stedene, i tråd med kunnskap og helhetlige vurderinger.

12. Strengt krav til prekvalifisering for sameksistens, natur og bærekraft.

I høringen spør OED om de bør begrense antallet utbyggere som kan bli prekvalifisert og får delta i auksjonen om tildeling av områder. For at resultatet av scoringen/poengsettingen (fra 1 til 4), skal få noen betydning utover en ren godkjenning, (som 1 gir), er det nødvendig å stille strenge krav til hvem som prekvalifiseres. Ellers vil ikke bærekrafts eller sameksistensresultatet få betydning, men auksjonen som er helt monetær vil alene bli utslagsgivende. Gruppen støtter en tilnærming hvor det stilles strenge krav til hvem som prekvalifiseres.

13. Behov for kvalitative kriterier også i auksjonsmodellen.⁴

Høringen slår fast at auksjonene for tildeling kun skal være monetære. Et konkurranseutsatt konsesjonssystem må imidlertid premiere utbyggere som investerer i og utvikler nye og innovative bærekrafts- og naturløsninger. Disse bør tildeles så stor vekt i auksjonene at de blir utslagsgivende når de skiller seg ut til fordel for sameksistens med natur og miljø, forutsatt at det økonomiske tilbudet i auksjonen ikke er urimelig.

For eksempel tillater nå EU at 30 % av tildeling kan skje basert på kriterier som ikke er knyttet til pris (Guidelines on State Aid for Climate, Environmental Protection and Energy) og dette testes nå ut i ulike europeiske land. Kvalitative tildelingskriterier innen bærekraft og biodiversitet bør omfatte tildeling basert på sirkulære økonomiske aspekter (f.eks gjenvinning av turbinblader), utslippsreducerende tiltak, naturpåvirkning, (plassering og avbøtende tiltak), og innovasjon.

For at dette skal kunne oppfylle sin hensikt er det imidlertid avgjørende å utvikle et solid system for å sammenligne forskjellige innovative løsninger, og at effekten av disse tydelig kan påvises. Kvalitative

⁴ Offshore Norge står ikke bak dette punktet. Offshore Norge støtter departementets forslag om å arrangere en auksjon for fase 1 for Sørliche Nordsjø II for enkeltsekskap og konsortier som oppfyller nærmere fastsatte prekvalifiseringskriterier. Se også vårt høringssvar.

tildelingskriterier bør ha transparente og robuste evalueringskriterier. Evaluering av kvalitative kriterier kan skje ved hjelp av en ekspertkomite. Interessentdialog kan benyttes for innspill i utforming av kriterier.

Innovative norske naturløsninger vil også kunne innebære en stor konkurransefordel i et voksende internasjonalt marked, der konfliktene mellom natur og energiomstilling øker i takt med omfanget av utbyggingen. Med systemet som Regjeringen nå legger opp til, med helt monetære auksjoner, vil en norsk havvindindustri imidlertid ikke bli konkurransedyktig med havvindindustrien i andre europeiske land.

Med vennlig hilsen

Hildegunn T. Blindheim (sign.)

Administrerende direktør

Offshore Norge

Professor Geir Lasse Taranger (sign.)

Forskningsdirektør/nestleder

Havforskningsinstituttet

Audun Maråk/S (sign.)

Administrerende direktør

Fiskebåt

Sverre Johansen/S (sign.)

Generalsekretær

Norges Fiskarlag

Åslaug Haga (sign.)

Administrerende direktør

Fornybar Norge

Marte Rusten (sign.)

Principal Sustainability Consultant

DNV

Karoline Andaur (sign.)

Generalsekretær

WWF Verdens naturfond